

már mint irodalomtörténeti jelességek közismertek, hiszen van közöttük tudós történész, politikus, könyvszerető mágus éppúgy, mint könyvkereskedő, antikvárius. Felsorolásuk helyett inkább arra utalunk, hogy Kelecsényi Gábor minden fejezetben megtalálta azt a nézőpontot, ahonnan a legtöbbet mondhatja el tárgyáról és az előző fejezetek ismereteire is építve történelmi és irodalmi, könyv- és könyvtártudományi tudnivalóinkat is bővítheti. Könyve úgy tanít, hogy az olvasó szinte észre sem veszi, a szórakoztató olvasmányban mennyi adat, magyarázat, fogalmi és történeti ismeret rejtezik. Még a szakkifejezések, idézetek fordításai is úgy simulnak a szépen megformált szövegbe, hogy szakember és laikus érdeklődő egyaránt élvezettel olvashatja. A téma főlényes ismerete, a hosszú könyvtári gyakorlat eredményezi azt a bölcs és megértő humort, amellyel Kelecsényi enciklopédikus tudásának egy kis szeletét megosztja könyvének olvasóival.

A kötetet — céljának megfelelően — nem zsúfolják agyon magyarázó jegyzetek. Az egyes fejezetekhez kapcsolódó bibliográfia is csak a tájékozódást segíti, azokat a műveket sorolja fel, amelyek a legfrissebbek vagy a legtöbb eligazítást nyújtják a téma iránt érdeklődőknek. A kötet illusztrációi és a szikár képmegjelölésnél bővebb aláírások szervesen kapcsolódnak a szöveghez, a tudatos pedagógiai szándékot is bizonyítják. Külön meg kell említeni a címlap borítóját, Joseph Ender Széchenyi Ferencet ábrázoló monumentális festményét, amelyet a Múzeum körüli Széchenyi Könyvtár Kézirattárában még látni lehetett. Nemzeti könyvtárunk budavári otthonának már meg kellett elégednie egy kevésbé nagy hatású bronz mellszoborral.

A kötet zárómódozataiban Kelecsényi Gábor a XX. századi új bibliofil korszak, a szép könyv tervezésének, a könyvkötészet — restaurálás fejlődésének bemutatását ígéri „majd egy másik könyvben”. Kíváncsian várjuk — minél előbb!

NÉMETH S. KATALIN

Vigilia. Repertórium 1935—1984. Összeállította STAUDER Mária. Bp. 1987, 384 l. Vigilia.

Ötven évi fennállásának évfordulójára jelentette meg a folyóirat szerkesztősége ezt a rangos kiadványt, amely egy fontos, a magyar szellemi életben magas színvonalon betöltött szerepű orgánusról ad áttekintést. A magyar folyóiratok

történetében nem gyakori, hogy egy lap öt évtizeden keresztül töretlenül megvalósíthassa eredeti célkitűzéseit. A *Vigilia* megindulásakor, 1935-ben Possonyi László főszerkesztő nemes célokat vállalt magára, hogy egy keresztény szellemű, a legjobb irodalmi hagyományokat folytató havi folyóirattal orientálja az érdeklődő olvasókat, tiszta, eszményi elveket őrizzen az egyre komoruló világban és minőségi olvasnivalóval lássa el a tájékozódni vágyókat. Szándéka szerint európai és távolabbi szellemi értékek közvetítését is vállalta a hazaiakon kívül, komoly része volt a modern keresztény filozófiai irányzatok megismertetésében, hazai és külföldi írók bemutatásában, irodalomtörténeti hagyományok ápolásában, a tudományos élet kiemelkedő eseményeinek számontartásában. Programját a későbbi szerkesztők — Mécs László, Sík Sándor, Rónay György s 1977 után Doromy Károly, Hegyi Béla és Lukács László — még tovább bővítették, s a lapot a magyar folyóiratirodalom egyik legrangosabb fórumává tették, amelyben a legnehezebb években is őrizni tudták a szuverén szellemet, a színvonalat, a széles látóhatárt; óvni tudták a politika változásaitól a lap arculatát, magasrendű tartalmát.

Minden repertórium elkészítésekor nehéz feladat kialakítani a megfelelő szakrendet, a leginkább követhető, áttekinthető rendszert több évtized természetnek bemutatásához. Különösen nehéz dolga volt az összeállítónak ennél a folyóiratnál, ahol nagyon sok területet kísérték figyelemmel, s a szépirodalom gazdagsága mellett nagy teret kaptak a társadalomtudományok, természettudományok és a társművészetek is. Stauder Mária igen gondos anyaggyűjtése során az óriási mennyiségű termést végül a következő szakrend szerint csoportosította: Filozófia, filozófiatörténet; Etika, etikátörténet; Világnézeti kérdések; Vallás (Keresztény vallások — Nem keresztény vallások); Történelem; Művelődéstörténet; Könyvtörténet, könyvtártörténet; Politika; Szociológia, szociográfia; Közgazdaság; Jogtudomány, jogtörténet; Pedagógia; Lélektan; Folklor; Nyelvtudomány, nyelvtörténet; Irodalomtudomány — ezen belül Általános kérdések, összehasonlító irodalomtörténet; Irodalomelmélet, stílus, verstan, műfordítás; Sajtótörténet; Antológiák, Lexikonok, bibliográfiák; A magyar irodalom története; A világirodalom története. Újabb nagy csoportot alkotnak a Színházművészet, színház- és drámatörténet, az Előadóművészet; a Filmművészet, filmtörténet, fotóművészet; Rádió és televízió; Táncművészet;

Zene, zenetörténet; Művészetelmélet, képző- és iparművészet; Művészettörténet. A Természet-tudományok címszó alatt a matematikától a csillagászat, biológián, orvostudományon és számos egyéb ágon kívül a földrajzig igen változatos anyag található, s még a Sport, sporttörténet is kapott egy külön fejezetet. A további csaknem száz oldalnyi terjedelmet elfoglaló rész a szépirodalmi anyagot tárja fel, különös gonddal és alaposággal regisztrálva műfajok szerint ötven év változatos magyar irodalmi közleményeit, s 51 ország irodalmi alkotásait.

Az irodalomtörténészek számára igen nagy haszonnal forgatható bibliográfiai anyagot halmaz fel a magyar és a világirodalom történetének általános kérdések, valamint egyes szerzők szerint csoportosított ismertetése. Külön ki kell ebből az értékes és sokoldalú anyagból emelni a Rónay György által indított, a kortárs irodalomtörténetben fogalommal vált *Az olvasó naplója* c. rovatot, amely a nagy tudású, független szellemű, mértékadó ítéleteiről nevezetes szerkesztő, író, irodalomtörténész, kritikus Rónay György meghatározó kritikáit tartalmazza. A változatos, műfaji sokféleségen, a minden értékre nyitottságon túl legfőbb érdemei között azt kell számon tartanunk és nyomatékosan hangsúlyoznunk, hogy hosszú éveken át ezek a kritikák voltak az elsők egyes szerzők műveinek méltatása sorában. Bátorításul, ösztönzésül vagy vitára készítetésül szolgáltak a többi orgánomok kritikusi számára, megerősítették őket a véleményvállalásban, a kultúrpolitika által sokszor mellőzött, éppen csak megtúrt írók fontos alkotásainak integrálásában és népszerűsítésében (például éppen Mészöly Miklós, Pilinszky János, Sík Sándor és a nyugati magyar irodalom képviselőinek műveit említhetjük). Igen jelentős kritikusként tevékenykedett a lap hasábjain Rónay László is (többnyire Siki Géza néven), aki a kortárs szerzők művein kívül felvállalta a legfontosabb irodalomtörténeti munkák folyamatos figyelemmel kísérése mellett a hazai zenei élet eseményeiről való tájékoztatást is. Az elmúlt ötven év irodalmi életének alakulásáról, a szellemi élet tájékozódásáról, írói pályák alakulásáról ennek a fejezetnek a tanulmányozása szolgál a legtöbb érdekességgel és tanulsággal, s a lap karakteréről is igen fontos és jellemző információt nyújt.

A címlírások a többi repertóriumhoz képest bőségesebbek, igen gyakran annotáltak a sokszor semleges címekre való tekintettel; pontosságukat a legszigorúbb ellenőrzés is örömmel nyug-

tázhatja. A bibliográfiai és filológiai munkában eredményeit már többször kamatoztató Stauder Mária, a repertórium összeállítója példamutató módon oldotta meg feladatát, s egy igen jól használható, jelentős anyagot feltáró repertóriummal gazdagította a szakirodalmat. Bizonyára nemcsak az irodalomtörténészek, sajtótörténészek, az egyháztörténészek számára lesz haszonnal forgatható ez a kézikönyv, hanem más szakterületeken dolgozók, valamint a *Vigília* népes és hűséges olvasótábora számára is.

R. TAKÁCS OLGA

„Debrecen, Ó-kikötő...” Árkádiától Európáig. Jubileumi kötet Dr. Tóth Béla nyolcvanadik születésnapjára. A Mozgáskorlátozottak PIREMON Kisvállalata kiadványa. Debrecen, 1988. 86. l.

Ma, sajnos egyre kevesebb a kutatással is foglalkozó középiskolai tanár. A gimnáziumba kerülő, friss diplomás oktató magára véve a tanítás örömteli nyűgét, túlórákat vállal, mellékállásban dolgozik, hogy magát és családját valahogyan eltartsa, s közvetlen künyezete, az iskola vagy a város története, irodalma, képzőművészete érdeklődését nem vagy csak alig köti le, ideje híján nem is kötheti le.

Ezért örömdetes, hogy a nyugdíjaztatásáig mindvégig gimnáziumi tanárként dolgozó Tóth Béla tiszteletére készült jubileumi kötetet kézbe vehettem. A nyolcvanadik esztendején is már túllépő tudós tanár a munkát még most sem fejezte be, nyugalomba talán soha nem vonul, csak a cikkeiről, könyveiről készült bibliográfia anyagát zárta le 1988. november 30-án Lenkey István. A kötet három egymástól világosan elkülöníthető fejezetre bontható. A köszöntőt Bitskey István a Kossuth Lajos Tudományegyetem Régi Magyar Tanszékének professzora írta. Ezt Tóth Béla három tanulmánya követi: az első Tompa László költő hatvanadik születésnapjára készült 1944-ben és Szepsiszentgyörgyön jelent meg. A második a debreceni puritanizmus történetét tárgyalja, a harmadik Félegyházi László festészetét mutatja be. A korábban már különböző helyeken megjelent tanulmányok kiválóan reprezentálják a tanár úr érdeklődési körét. Könnyedén mozog kora irodalmában, otthon van a XVI—XVIII. századi reformáció történetében, s nagyon sok kritikát közöl képzőművészekről vagy kiállításairól.